

שם המספר, אותיות השימוש (וכל"ב) ונטיית מילות היחס

שם המספר

המספר המונה

המספר המונה משמש למנייה (ספירה) של עצמים. בדרך כלל מונים את העצמים שמופיעים לאחר המספר, למשל **שלושה ספרים**, אך המספר 1 מונה את שם העצם שבה **לפניו**, למשל **כיתה אחת**.

יש לבדוק אם השם הנספר הוא זכר או נקבה ולהתאים את שם המספר על פי מינו של שם העצם.

את מין שם העצם קובעים על פי צורת היחיד של שם העצם לאחר שצירפנו אליו שם תואר מתאים. לדוגמה, שולחן **ארוך** (זכר יחיד), ולכן – שולחנות **ארוכים** (זכר רבים), יונה **לבנה** (נקבה יחידה), ולכן – יונים **לבנות** (נקבה רבות).

א. במספרים **1-10** יש לבדוק אם השם הנספר מופיע בצורת **הנפרד** (בצירוף לא מיוחד) או בצורת **הנסמך** (בצירוף מיוחד). לדוגמה:

✧ **אַרְבַּעָה** בנים (צירוף לא מיוחד) **אַרְבַּעַת** הַבָּנִים (צירוף מיוחד)

✧ ילד **אַחַד** (צירוף לא מיוחד) **אַחַד** הַיְלָדִים (צירוף מיוחד)

✧ **שְׁלוֹשׁ** אימהות (צירוף לא מיוחד) **שְׁלוֹשׁ** הַאִימָהוֹת (צירוף מיוחד)

זכר		נקבה		
נסמך (בצירוף מיוחד)	נפרד (בצירוף לא מיוחד)	נסמך (בצירוף מיוחד)	נפרד (בצירוף לא מיוחד)	
אַחַד ה'	אֶחָד	אַחַת ה'	אֶחָד	1
שני ה'	שְׁנַיִם (– בן)	שתי ה'	שְׁנַיִם (– בת)	2
שלושת ה'	שְׁלוֹשָׁה	שְׁלוֹשׁ ה'	שְׁלוֹשׁ	3
ארבעת ה'	אַרְבַּעָה	ארבע ה'	אַרְבַּע	4
חמשת ה'	חֲמִישָׁה	חמש ה'	חֲמִישׁ	5
ששת ה'	שִׁשָּׁה	שש ה'	שִׁשׁ	6
שבַּעַת ה'	שִׁבְעָה	שבע ה'	שִׁבְעַת	7
שמונת ה'	שְׁמוֹנָה	שמונה ה'	שְׁמוֹנָה	8
תשַׁעַת ה'	תְּשַׁעָה	תשעה ה'	תְּשַׁע	9
עשרת ה'	עֶשְׂרָה	עשר ה'	עֶשְׂרָה	10

הערות:

(1) למספר 2 יש גם צורת נסמך שאינה מיוחדת, למשל **שתי ילדות**, **שני ספרים**, וכו'.

(2) המילה **עשרות** מציינת קבוצות של עשרה (אנשים, חפצים, מספרים וכו'), למשל, **לכיכר הגיעו עשרות רבות של מפגינים**, ובנסמך – **עשרות**, למשל, **עשרות אלפי המאמינים הגיעו לעיר הקודש בתחילת השבוע**.
כתב, הוסיף הערות והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשלי"צ

ב. במספרים 11-19 לצירוף המיודע ולצירוף הלא מיודע יש אותה הצורה.

✧ אחד עשר ספרים   ✧ חמש עשרה מדינות
 ✧ אחד עשר הספרים   ✧ חמש עשרה המדינות

זכר (עשר)	נקבה (עשרה)	
אחד עשר	אחת עשרה	11
שנים עשר	שתים עשרה	12
שלושה עשר	שלוש עשרה	13
ארבעה עשר	ארבע עשרה	14
חמישה עשר	חמש עשרה	15
שישה עשר	שש עשרה	16
שבעה עשר	שבע עשרה	17
שמונה עשר	שמונה עשרה	18
תשעה עשר	תשע עשרה	19

המספר הסתמי

מספר סתמי הוא מספר שאינו מונה עצמים, אלא עומד בפני עצמו, ולכן הוא איננו תלוי במין של שם העצם. מספר סתמי יבוא תמיד בנקבה: אחת, שתיים, שלוש, ארבע, חמש...

משתמשים במספר סתמי לצד שם עצם הנושא מספר, לדוגמה:

✧ מספר של קו אוטובוס 248 (שת"מ, ארבע, שמונה) נוסע מראשון לציון עד רמת אביב.

✧ עמוד בספר נא לפתוח את הספר בצמוד 23 (צריט וelfe)

✧ מספר טלפון מספר ה64פון fe הוא 4531096 (ארבע, חמשה, אחת, אפס, תשע, ee)

✧ תרגילים או נוסחאות במתמטיקה $22 = 9 + 13$ (elfe צרה + תשע = צריט ושת"מ)

ניתן להוסיף את המילה "מספר" לפני המספר הסתמי, לדוגמה:

✧ בית מספר 17 (שבע צרה)

✧ נשיא המדינה הוא האזרח מספר 1 (אחת)

✧ סעיף מספר 64 (שיש וארבע)

מי בלזכר ומי בנקבה? כללים שנדאי לזכור

זכר ♂	נקבה ♀
8 לזכר – בסיומת אָה <ul style="list-style-type: none"> ✧ שמונה בנים ✧ שמונה עֶשְׂרֵת תיקים 	8 לנקבה – בסיומת אָה <ul style="list-style-type: none"> ✧ שמונה בנות ✧ שמונה עשרה מחברות
תאריך – היום בחודש בזכר, לפני החודש מילת היחס "ב" <ul style="list-style-type: none"> ✧ תשעה באב ✧ אחד באפריל 	מספר סתמי – תמיד בנקבה <ul style="list-style-type: none"> ✧ מספר תעודת הזהות שלי הוא אפס, שתיים, תשע, שבע, שלוש, חמש ...
אלף / אלפים סופרים תמיד בזכר. <ul style="list-style-type: none"> ✧ שלושת אלפים עגבניות/מלפפונים ✧ עשרים ושלושה אלף ילדות 	לפני מאות – בנקבה נסמך <ul style="list-style-type: none"> ✧ שֶׁבַע מאות, תִּשְׁעַ מאות, שְׁלוֹשׁ מאות, חֲמֵשׁ מאות
מיליון סופרים תמיד בזכר <ul style="list-style-type: none"> ✧ ארבעה מיליון נשים/גברים 	שנים / גיל – בנקבה <ul style="list-style-type: none"> ✧ שנת אלפיים ואחת (2001) ✧ דני בן אחת עשרה (שנים)
אחרי המילה פי – בזכר <ul style="list-style-type: none"> ✧ פי שבעה ✧ פי עשרים וחמישה 	פעם / פעמים – בנקבה <ul style="list-style-type: none"> ✧ חמש פעמים ✧ שלוש מאות ותשע עשרה פעם/פעמים
שמות עצם בלזכר: לזכור: צומת סואן; עט אדום; משקפיים עגולים; מספריים חדים; אופניים חשמליים; מכנסיים ישנים; מגפיים יקרים אבוי אולף לואיט בלשון זכר: עפעפיים, נחיריים, שדיים, מותנניים, קרסוליים, אחוריים	שמות עצם בנקבה: לזכור: פוס גבוהה; הכיכר המרכזית של העיר; כיכר לחם גדולה; מחבת חמה; זרוע נטויה; נעליים חדשות; שלשלת את המעטפה לתוך הקלפי שנמצאת בבית הספר. איבוי אולף לואיט בלשון נקבה: עיניים, אוזניים, שיניים, חניכיים, לחיים, כתפיים, ידיים, ציפורניים, רגליים, שוקיים
<p>שמות שהם זכר ונקבה (במילון: זוי"ט)</p> <p>סכין חד/חדה; מטבע חזק/חזקה; גרב לבן/לבנה; פנים במשמעות של פרצוף: פנים יפות, וגם במשמעות של צדדים או היבטים: לבעיה יש שלושה פנים: הפן הראשון... הפן השני...; רוח, שמש, דרך, תהום – בלשון המקרא זוי"ט, בימינו בעיקר נקבה</p>	

כללים חשובים נוספים

- במספרים 2-10 השם הנספר יהיה ברבים בלבד. מעל 10 ניתן להשתמש ביחיד או ברבים.
  - ✧ 4 שנים, גבינה 5 אחוזים, 10 שקלים, 11 אחוז/אחוזים, 21 שנה/שנים, 314 חתיכה/חתיכות
- בקבוצה מעורבת של זכר ונקבה יבוא המספר בזכר.
  - ✧ שלושה בנים ובנות
- במספרים מעל 20 רק ספרת האחדות נקבעת בהתאם למינו של השם הנספר.
  - ✧ 21: עשרים וְאַחַד חַתּוּלִים *לְצוּמָה* עשרים וְאַחַת חַתּוּלוֹת
  - ✧ 3453: שלושת אלפים ארבע מאות חמישים וְשלוש בְּנוֹת *לְצוּמָה* שלושת אלפים ארבע מאות חמישים וְשלושה בָּנִים

המספר הסודר

המספר הסודר משמש לציון מיקומו של שם העצם ביחס לעצמים אחרים באותה השורה או באותה הסדרה.

- א. המספר הסודר מופיע אחרי שם העצם, לדוגמה: מקום ראשון, שורה חמישית
- ב. למספרים הסודרים 1-10 יש צורה מיוחדת (ראשון, שני, שלישי...)
- ג. לפני המספרים הסודרים מ-11 תבוא ה"א היידוע (אין צורה מיוחדת)

זכר	נקבה
ראשון	ראשונה
שני	שנייה
שלישי	שלישית
רביעי	רביעית
חמישי	חמישית
שישי	שישית
שביעי	שביעית
שמיני	שמינית
תשיעי	תשיעית
עשירי	עשירית
הָאֶחָד עֶשֶׂר	הָאֶחָת עֶשְׂרָה
הָאַרְבָּעִים וְשְׁלוֹשָׁה	הָאַרְבָּעִים וְשָׁלוֹשׁ

המספר החלקי (שבר)

א. למכנה השבר 2-10 בעברית יש צורה מיוחדת (חצי, שלישי, רבע, חמישית, שישית, שביעית, שמינית, תשיעית, עשירית).

ב. במספר החלקי מתאימים את המונה למינו של המכנה.

(1) **מכנה בזכר**: חצי, *elpe*, רבצ: שני שלישים, שלושה רבעים, חמישה חצאים

✧ לפני המילים של, מ-/מן, יבוא המכנה ברבים, לדוגמה:

שלושה רבעים מהעוגה; **שני שלישים** של הכמות

✧ בצירוף סמיכות יבוא המכנה בצורת הנסמך, לדוגמה:

✧ **שלושת רבעי** השטח; **שני שלישי** המעגל

(2) **מכנה בנקבה**: חמישית עד עשירית: שתי חמישיות, שלוש שישיות, שש עשיריות

(3) כשהמכנה מ-11 ומעלה, המונה והמכנה בנקבה (צורה רגילה), לדוגמה:

$$\frac{11}{23} \text{ אחת עשרה חלקי עשרים ושלוש } \textit{elpe}$$

$$\frac{218}{479} \text{ מאתיים ושלשה חלקי ארבע מאות שבעים ותשע}$$

ג. למספר החלקי $\frac{1}{2}$ יש שתי צורות נפרד: **חצי** או **חצי** וצורת נסמך אחת: **חצי**

בצורת הנסמך (כענין בסמיכות): **חצי** / **חצי** מהבית; **חצי** / **חצי** של רבע הוא שמינית

בצורת הנסמך (במבנה סמיכות): **חצי** מנה; **חצי** הכמות; **חצי** לחם; **חצי** עולם

מספר מעורב (שלם + שבר)

יש לומר בסדר הזה:

מספר שלם + שם העצם + שבר

$7\frac{1}{2}$ תפוחים יש לומר: **שבעה תפוחים וחצי**

$3\frac{1}{4}$ ק"ג יש לומר: **שלוש קילוגרמים ורבע**

$2\frac{1}{3}$ כוסות מים יש לומר: **שתי כוסות מיים ושליש**

אותיות השימוש וכל"ב

ניקוד אותיות השימוש וכל"ב לפני שם המספר

אותיות כל"ב	וי"ו החיבור	
<ul style="list-style-type: none"> ✧ ניפגש בְּאַרְבַּע אחר הצהריים. ✧ קנינו מתנות לְחֶמֶשׁ עובדות. ✧ בְּשִׁבְעִים אחוזים תמכו בהצעה. 	<ul style="list-style-type: none"> ✧ בכיתה שלושים וְתִשְׁעָה תלמידים 	א. אותיות וכל"ב ינוקדו בדרך כלל בשווא קָ
<ul style="list-style-type: none"> ✧ יש מקום לְעֵשְׂרָה אורחים. ✧ התקשרתי אליו בְּחֶמֶשׁ עשרה פעמים. ✧ ניצחנו בְּחֶמֶשׁת המשחקים. 	<ul style="list-style-type: none"> ✧ שתי בנות וְעֵשְׂרָה בנים ✧ הותקנו עשרים וְחֲמִישָׁה מזגנים במפעל. 	ב. לפני <i>שֶׁחַח</i> אותיות וכל"ב תנוקדנה בתנועת החטף
<p>בכ"ל בחיריק – ב, פ, ל בְּשִׁמוֹנָה מקומות שונים; בְּשָׁלוֹשָׁה אחוזים; ארוחה לְשָׁנָיִים; מענק לְתִשְׁעַ עשרה סטודנטיות</p>	<p>וי"ו בשורוק – ו שלושים וְשִׁמוֹנָה כוכבים; עשרים וְשִׁתַּיִם שאלות; אלפיים וְשָׁלוֹשִׁים תיירים; אלפיים וְתִשְׁעַ עשרה חולצות</p>	ג. לפני שם מספר המתחיל ב <i>kie</i> ק – וי"ו תנוקד בשורוק, ואותיות בכ"ל בחיריק
X	<p>וי"ו בשורוק – ו 90 ילדות וּמֵאָה ילדים; אלף וּמֵאֲתַיִם לקוחות</p>	ד. לפני <i>מא, מאתיים</i> תנוקד הוי"ו בשורוק
X	<p>וי"ו בקמץ – ו עשרים וְשִׁבְעַ; שתיים וְחֲצִי; שמונים וְשֵׁשׁ; אחד וְרִבְעַ; תשעים וְתִשְׁעַ</p>	ה. לפני <i>מא, מאתיים, ee</i> <i>מא, מאתיים</i> תנוקד הוי"ו בקמץ

נטיית מילות היחס

- א. מילות יחס היא מילה המקשרת במשפט בין פועל לשם עצם או בין שני שמות.
 ב. מילות היחס נוטות בגופים השונים, לדוגמה:

לְעֵבֶר – לְעֵבְרִי, לְעֵבְרָדָּ, לְעֵבְרָדָּי, לְעֵבְרֹוּ, לְעֵבְרָהּ, לְעֵבְרָנוּ, לְעֵבְרְכֶם, לְעֵבְרְכוּ, לְעֵבְרָם, לְעֵבְרוּ
 על – עָלִי (עליו), עָלָיָךְ, עָלָיָדָּ (עליו), עָלָיו, עָלֶיהָ, עָלֵינוּ, עָלֵיכֶם, עָלֵיכוּ, עָלֵיהֶם, עָלֵיהוּ
 ג. מילות היחס מתחלקות לשתי קבוצות:

(1) מילות יחס הנוטות על דרך כינוי השייכות החבור של היחיד (צורה קצרה):

שִׁיר	שִׁירִי	שִׁירָדָּ	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי
לְבָד	לְבָדִי	לְבָדָּדָּ	לְבָדָּדָּי	לְבָדָּדָּי	לְבָדָּדָּי	לְבָדָּדָּי	לְבָדָּדָּי	לְבָדָּדָּי
		שִׁירוּ	שִׁירְךָ	שִׁירְךָ	שִׁירְנוּ	שִׁירְכֶם	שִׁירְכֶם	שִׁירְכֶם
		שִׁירָהּ	שִׁירֵהָ	שִׁירֵהָ	שִׁירֵנוּ	שִׁירֵכֶם	שִׁירֵכֶם	שִׁירֵכֶם
		שִׁירֹוּ	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי
		שִׁירָנוּ	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי
		שִׁירָנוּ	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי	שִׁירָדָּי

(2) מילות יחס הנוטות על דרך כינוי השייכות החבור של הרבים (צורה ארוכה):

שִׁירִים	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי
לְגִבִּי	לְגִבֵי	לְגִבֵי	לְגִבֵי	לְגִבֵי	לְגִבֵי	לְגִבֵי	לְגִבֵי
	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי
	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי
	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי
	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי	שִׁירֵי

כדי להאזין נכון את מילות היחס יש לבדוק את נטייתם באזן מדויק (אני) ולהתאים את הנטייה שאר האופים. כדאי להיצמד בטבלה הזאת:

נטיית מילת היחס למדבר (אני) מסתיימת ב־י ← נטיית הנסתרים (הם) תסתיים ב־אָסִין (צורה קצרה)	נטיית מילת היחס למדבר (אני) מסתיימת ב־י ← נטיית הנסתרים (הם) תסתיים ב־אָסִין (צורה ארוכה)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ אצלי – אצלם (לא: אצליהם) ✓ אותי – אותם ✓ בעדי – בעדם ✓ בגללי – בגללם ✓ לידי – לידם ✓ למעני – למענם ✓ בשבילי – בשבילם 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ אלי – אליהם ✓ אחרי – אחריהם ✓ כלפי – כלפיהם ✓ בלעדי – בלעדיהם ✓ לפני – לפניהם ✓ בעקבותי – בעקבותיהם ✓ אודותי – אודותיהם
בכתב מלא (חסר ניקוד): אלי, אחריי, כלפיי, בלעדיי, לפניי וכיו...	

צורות שצריך לזכור!

מילת היחס	הצורה התקינה 😊	צורה שגויה ☹️
בְּשָׁבִיל	בְּשָׁבִילְךָ, בְּשָׁבִילְכֶם	בשבילך, בשבילכם
מִן	מִמֶּנּוּ (= מן+הוא), מִכֶּם	ממנו, מִמְּכֶם
אֵין	אֵינְנוּ (= אין+הוא וגם אין+אנחנו)	איננו
אֶת	אֶתְּךָ, אֶתְכֶם	אותך, אותכם
עַל	עָלֶיךָ	עליך
בֵּין	בֵּינֵינוּ, בֵּינֵיכֶם	בני, בניכם, בנינו, בנם
כְּמוֹ	כְּמוֹכֶם, כְּמוֹכֶן	כְּמוֹכֶם, כְּמוֹכֶן
אֶצֶל	אֶצְלְכֶם, אֶצְלְכֶן	אצלכם, אצלכן
אֶל	אֵלֵיכֶם, אֵלֵיהֶם	אליכם, אליהם
עִם	עִמָּךְ, עִמָּכֶם	עמך, עמכם

שימו לב להבדל בין **אל** לבין **אל ידו**:

על יד (=ליד, סמוד) – על ידי, על ידכם, על ידו, על ידכם, על ידכם ... (צורה קצרה)
על ידי (=בעזרת, באמצעות) – על ידיך, על ידיו, על ידכם, על ידיהם ... (צורה ארוכה)

שימו לב: חלק מנטיית מילת היחס **בין** על דרך היחיד, וחלק מנטיית המילה על דרך הרבים:

אל דרך היחיד: בֵּינֵי, בֵּינָךְ, בֵּינָה, בֵּינֵנוּ, בֵּינָה, בֵּינָם (צורה קצרה)

אל דרך הרבים: בֵּינֵינוּ, בֵּינֵיכֶם, בֵּינֵיכֶן, בֵּינֵיהֶם, בֵּינֵיהֶן (צורה ארוכה)